

Spomienka na prof. RNDr. Jána Spišiaka, DrSc.

18.4.2026 - | SAV

Vo veku 72 rokov nás po dlhej a ťažkej chorobe v utorok 14. apríla 2026 opustil geológ a geochemik Ján Spišiak. Ukončilo sa pozemské bytie nášho bývalého dlhoročného kolegu, priateľa a vysokoškolského pedagóga, ako sme niekedy žartom hovorili, Jana z Riečky. Už nás neovlaží jeho optimistický, svieži a humorný prístup k životu, príbehy zo života, na ktorých sa dalo popukať od smiechu, ale zároveň aj reálny pohľad na svet a dianie v ňom, vysoká profesionalita, mimoriadny odborný prehľad. Jano bol skrátka kolegom, s ktorým ste radi išli do terénu, radi sa stretli na konferencii, seminári, prednáške, radi s ním strávili nielen povinne pracovný čas.

Ján Spišiak sa narodil v obci Riečka, 7 km severozápadne od Banskej Bystrice, v chotári na pomedzí troch horstiev – Velkej Fatry, Starohorských vrchov a Kremnických vrchov. Stalo sa to takmer na Jána, na začiatku leta, 22. júna 1953. Akiste nebolo náhodné, že lono horskej obce, ale aj začiatok najkrajšieho ročného obdobia v najdlhší deň roka, boli dané do vienka budúceму skvelému vedcovi. A Jano z Riečky svojej rodnej obci, hoci aj po mnohých návratoch z „veľkého“ sveta, ostal verný. Tu sa narodil, tu prežil svoj súkromný život, tu aj 17. 4. 2026 spočinul na miestnom cintoríne.

Pán profesor pochádzal zo skromných pomerov. Mal štyroch súrodencov, jeho otec bol pôvodne úradník, ktorý bol nútený zmeniť zamestnanie a stal sa robotníkom, mamka bola väčšinu času v domácnosti a starala sa o deti.

Základnú školu po štvrtý ročník vychodil v rodnej Riečke, od piateho do deviateho ročníka už študoval v blízkych Podlaviciach. Stredoškolské vzdelanie absolvoval v rokoch 1968 - 1971 na SVŠ v Banskej Bystrici. Následne pokračoval vo vysokoškolskom štúdiu v rokoch 1971 - 1976 na Univerzite Komenského, Prírodovedeckej fakulte, odbore geochémie. V roku 1977 získal titul RNDr., v januári 1983 CSc. (obhajoba kandidátskej dizertačnej práce 7.10. 1982 na tému „Petrograficko - geochemická charakteristika metabazitov Západných Karpát). Od septembra 1976 do decembra 1981 pôsobil ako odborný asistent na Katedre geochémie PriF UK v Bratislave.

Od 1. 12. 1981 patrila medzi prvých vedeckých pracovníkov detašovaného pracoviska Geologického ústavu SAV v Banskej Bystrici, ktoré vzniklo rozhodnutím Predsedníctva SAV v apríli 1981. Pracoval tu až do 31.8. 2008. Cez pozície vedeckého, samostatného vedeckého a vedúceho vedeckého pracovníka sa prepracoval na vedúceho detašovaného pracoviska Geologického ústavu SAV v Banskej Bystrici, predsedu vedeckej rady ústavu, zástupcu riaditeľa ústavu.

Od septembra 2007 až do svojho skonu pôsobil ako vysokoškolský pedagóg, istý čas aj vo funkcii prodekana pre vedu, výskum a medzinárodnú spoluprácu na Fakulte prírodných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Katedre geografie a geológie. Prof. RNDr. Ján Spišiak, DrSc. bol ženatý, mal štyri deti a manželka – PhDr. Mária Spišiaková, PhD., pôsobila na Ekonomickej fakulte UMB v Banskej Bystrici.

Docentom v odbore geológia sa stal v roku 2006, prácu na tému „Mezozoický alkalický vulkanizmus Západných Karpát obhájil na Karlovej univerzite v Prahe. Doktorom vied (DrSc.) sa rozhodnutím Vedeckej rady SAV stal v roku 2008. 1. 10. 2012 bol Vedeckou radou Univerzity Komenského schválený návrh na vymenovanie Jána Spišiaka za profesora v odbore Geológia.

Vedecké zameranie prof. Jána Spišiaka bolo orientované na geochemický výskum kryštallických a paleovulkanických hornín v Západných Karpatoch. Významný bol jeho podiel na ložiskovom výskume – rudných indícií, predovšetkým akumulácií W – Au – Sb – Cu a prvkov vzácnych zemín predovšetkým v Nízkych Tatrách, pri riešení hospodárskych úloh vyhľadávania uhľovodíkov v Levočských vrchoch, východoslovenskej panve. Hlavne však riešil rôzne aspekty metamorfných a magmatických procesov v celých Západných Karpatoch. Bol úspešným riešiteľom, alebo vedúcim mnohých domácich výskumných projektov národného a medzinárodného významu, úzko spolupracoval so zahraničnými pracoviskami a kolegami.

V roku 1982 sa zúčastnil terénnej expedície na Kaukaz (1 mesiac), v 1986 terénnej expedície pri Bajkale (1 mesiac) a v r. 1991 dvojmesačného študijného pobytu v CNRS laboratóriách v Nancy vo Francúzsku.

Medzi jeho najvýraznejšie publikačné výstupy patrí monografické dielo pod vedením prof. Dušana Hovorku a kol. „Ultramafic rocks of the Western Carpathians, GÚDŠ, Bratislava, 1985, 258 s., alebo dielo Hovorka – Spišiak „Vulkanizmus mezozoika Západných Karpát, Veda, Bratislava, 1988, 263 strán, za ktoré v roku 1989 získal prémii Slovenského literárneho fondu za najlepšiu vedeckú prácu.

Ján Spišiak bol autorom, alebo spoluautorom viac ako sedemdesiatich vedeckých článkov a publikácií, ktoré boli citované viac ako 800 krát. Jeho h-index dosiahol hodnotu 15.

Profesor Ján Spišiak, napriek ťažkej chorobe, pracoval neúnavne. Koncom roka 2025 Agentúra na podporu výskumu a vývoja ohodnotila 22 projektov z oblasti prírodných vied ako „výskumné projekty s vynikajúcou úrovňou“. Medzi nimi bol aj projekt prof. RNDr. Jána Spišiaka, DrSc. APVV-19-0065 „Petrologicko-geochronologický záznam riftogenézy a kôrovo-plášťovej recyklácie v orogénnej prízme Západných Karpát“. Zodpovednou riešiteľskou organizáciou projektu bola Univerzita Komenského v Bratislave, pričom Univerzita Mateja Bela bola jediným spoluriešiteľským pracoviskom.

Odchod profesora Jána Spišiaka je veľkou stratou pre celú našu geovednú komunitu, pedagogický proces a výchovu študentov. V spomienkach však zostane človekom, ktorý svojou prácou, vedomosťami a prístupom ovplyvnil mnohých.

Zdroj: Ústav vied o Zemi SAV, v. v. i.

https://www.sav.sk?doc=services-news&lang=sk&news_no=13563&source_no=20